

S. M. KONZOLATA (MARIJA) GRGIĆ

(Humac, 2. siječnja 1908. – Bijelo polje, 2. lipnja 1983.)

► Piše: s. Natalija Palac

S. M. Konzolata potječe iz župe Humac, iz obitelji Ilije i Ive, rođ. Pavlović. Napunivši osamnaest godina, 1926. stupila je u samostan Školskih sestara franjevki u Mostaru. Tu je završila i novicijat te položila prve i doživotne zavjete.

Godinu dana nakon položenih prvih zavjeta ostaje u provincijalnoj kući. Iza toga, sve do svršetka Drugog svjetskog rata nalazi se u Trebinju (1930. – 1945.). Radi u kuhinji i po potrebi pomaže u Stručnoj djevojačkoj školi Školskih sestara franjevki u praktičnom dijelu pouke. Nakon rata s. Konzolata djelovala je u više mjesta, u Hercegovini i izvan nje. Svako novo mjesto djelovanja bilo je i novo iskustvo. Ipak, ono što se najdublje urezalo u pamćenje i život s. Konzolate bilo je tzv. zeničko razdoblje njezina života.

Od ljeta 1949. do 1956. s. Konzolata živjela je u župnoj kući župe sv. Ilije u Zenici i skrblila za uhićene hercegovačke franjevce kojih je u to vrijeme tamo bilo više. Predstavljala je na neki način vezu između njih i njihove subraće na slobodi, ako se o pravoj slobodi moglo uopće govoriti u tim poratnim godinama.

S. Konzolata primala je pošiljke za uhićene fratre koje su slala subraća iz franjevačke provincije, i ona iz Amerike, osobito fra Dominik Mandić i drugi. U pošiljkama je bilo sve potrebno – hrana, odjeća i ostale potreštine. Za uhićenike je s. Konzolata pripremala pakete koje je redovito odnosila u tamnicu, posjećivala ih i bila im na raspolaganju.

Fra Dominik Mandić živo se zanimao za sve uhićene svećenike i sestre. Raspitivao se kod s. Konzolate: »Koliko tu ima moje braće iz Hercegovine, a koliko iz Bosne? Koliko svjetovnih svećenika? Ima li sestara provincijalke Verene i Gašparine?« Brizi s. Konzolate preporučuje i biskupa Čulu, u to vrijeme utamničena u Zenici. U jednom pismu s. Konzolati piše: »Mnogo pozdravite i posebnu brigu vodite o mostarskom nadpastiru s kojim sam prijateljvao i saradivao u Mostaru tolike godine. Recite mu

da se svakim danom za nj molim dragom Bogu i našoj Nebeskoj Majci Mariji.«¹ Bolnički liječnik Goldberger također je s. Konzolatu zamolio da se pobrine za biskupa Čulu u vrijeme kada je ovaj obolio od tuberkuloze i bio smješten u tamničku bolnicu. S. Konzolata rado je to činila. Svakog je tjedna pripremala i u tamnicu nosila ponešto od okrepjujućih jela (svježa jaja, sir, maslac) dok je ostalo biskup dobivao iz biskupije u Mostaru. Tako bolestan mogao je svake subote primiti pakete.² Bilo je

¹ Ostavština fra Dominika Mandića, sv. IV, mp. 2, f. 164, pismo s. Konzolati od 19. rujna 1950.

² T. VUKIĆ, »Školske sestre franjevke u Hercegovini i mostarski biskupi«, u: A. Bubalo (ur.), *Školske sestre franjevke u Hercegovini 1899.-1999. Predavanja sa znanstvenog skupa održanog u Mostaru 23. i 24. X. 1999., u prigodi stote obljetnice dolaska Školskih sestara franjevaka u Hercegovinu*, Mostar – Split, 2002., str. 148.

i bosanskih svećenika koji su nekada preko s. Konzolate održavali kontakte sa svećenicima u tamnici.

Zahvaljujući brizi i solidarnosti mnogih, s. Konzolata je mogla zaista pomagati i olakšavati život zatočenih, baš kako ju je fra Dominik u jednom pismu i molio: »Učinite sve da što više olakotite život i trpnje namjesnika Isusovih na zemlji. Ukoliko vam ja mogu biti na pomoći (...) sve ću rado učiniti što mogu (...) Javite mi šta bi Vam bilo potrebno da Vam pošaljem.«³ Osim pripreme paketa i posjeta pripremala je i obroke. Krajem 1950. pisala je fra Dominiku Mandiću: »Imam dosta posla, jer za ručak trebam pripremiti za 22 osobe, večeru za 17, dočim za doručak ih je samo 6. Eto toliko ih se u mojoj menzi hrani. Nastojim da ih sve zadovoljim u koliko mi je moguće.«

Ove zeničke godine utisnule su se snažno u sjećanje s. Konzolate. Bile su pune žrtve, ali i poniženja pred vratima kaznionice, satima dugih čekanja da se »moćni« smiluju primiti pakete itd. No, s. Konzolata nalazila je smisao u tom svom specifičnom služenju, odana svojem uvjerenju: »Sporedno je gdje se nalazim, nego je glavno

da svoju dužnost savjesno vršim koja mi je dodijeljena. Upravo u njoj nalazim posebno veselje i užitak duševni, prema onoj: što učinite najmanjemu, meni ste učinili.«⁴

Kad je završilo ovo zeničko razdoblje, s. Konzolata ponovno se vratila u franjevački samostan u Mostar i nastavila svoju službu u kuhinji, do 1963. Nakon toga poslušnost ju je vodila u druga mjesta. Od 1974. živjela je u Bijelom polju, ali i odatle je išla pomagati svećenicima u župnim kućama koje nisu imale domaćicu služeći uvijek onim istim duhom kao i u zeničkom razdoblju svoga života: požrtvovno, predano, savjesno i bez velikih riječi.

Zadnju godinu života s. Konzolata, nakon loma kuka i komplikacija koje su zatim nastale, bila je prikovana za bolesničku postelju. Smrti se nije bojala. Bila je svjesna njezinog skorog dolaska. O tome je govorila i s mnogim se sestrama oprostila i preporučivala u molitvu da joj Gospodin dadne snage i strpljivosti u zadnjim trenucima. Umrula je na Tijelovo 2. lipnja 1983. Tako je ona, koja je mnogima pripravljala kruh, pozvana u nebo na blagdan Presvetog Kruha da blaguje za Nebeskim stolom uvijek. ✍

³ Ostavština fra Dominika Mandića, sv. V, mp. 1, f. 21, pismo s. Konzolati od 20. siječnja 1952.

⁴ Isto, sv. IV, mp. 2, f. 196.

POLITIČKI OKVIR I ORGANIZACIJA PARTIJSKIH TIJELA U OBRAČUNU S KATOLIČKIM KLEROM U DALMACIJI (II.)

► Piše: Tomislav Đonlić

Čaša se Gospodnja puni. Moramo je ispiti. Gorka je to čaša, ali je pruža Otac koji nas ljubi i štedi dok nas teško pogađa radi naših i našeg naroda grijeha. Molim Vas ne klonite nikada dubom, niti se smućujte, niti se dajte duhovno smesti. (...) Ne ćemo propasti, makar bilo još žrtava. Ne bojte se! Imajte veliko, silno, neograničeno pouzdanje i vedro gledajte u bolje i svjetlije dane...¹

fra Ante Antić

Opće prilike u Splitsko-makarskoj biskupiji u Drugom svjetskom ratu

Katolička crkva u Dalmaciji za vrijeme Drugoga svjetskog rata dje-

lovala je uistinu u vrlo složenim i teškim ratnim uvjetima. Potpisivanjem Rimskih ugovora Dalmacija je administrativno i politički bila podijeljena između Nezavisne Države Hrvatske i

Italije. To je Katoličkoj crkvi u Dalmaciji, osobito u Splitsko-makarskoj biskupiji, predstavljalo velike poteškoće.² Od ukupno 3.668 km² Italija je anektirala 368 km² u priobalnom

¹ fra Ante Antić u pismu provincijalu fra Petru Grabiću. Više o tome u Živko KUSTIĆ, »Fra Ante – prorok hrvatske slabode«, *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*, Zbornik radova Drugog znanstvenog zbora održanog u prigodi 100. obljetnice rođenja o. fra Ante Antića (1893-1993) u Splitu od 3. do 6. lipnja 1993., Zagreb, 1994., str. 108. – 109.

² Urban KRIZOMALI, *Splitska i makarska dieceza. Split i diecezanski biskup Bonefačić u Splitu od travnja 1941. do konca 1944. Prilog za povijest Dieceze splitske i makarske*, Testimonia Croatica, Matica Hrvatska, Split, 1998.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača«, VI., 2 (11),
Široki Brijeg, 2013.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14, 88220 Široki
Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD;
Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...
(s naznakom za Vicepostulaturu i za što):
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:
žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Živimo u vremenu kada hrvatsko društvo s obiju strana granice još uvijek nema snage uhvatiti se u koštac s nataloženim nerazjašnjenim događajima iz prošlosti. Poglavitno su to oni iz komunističkoga vremena. Neki bi nadodali da su to i oni iz Domovinskoga rata, no ove druge zacijelo ćemo laganije raščistiti ako nam oni prvi budu jasni. Oni su, naime, uvjetovali da se dogodi mnogo toga što se inače ne bi dogodilo. Samo treba imati dovoljno hrabrosti i dovoljno strpljenja te krenuti u tom pravcu. Žao mi je kada ljudi umjesto traženja istine zaglibe u obranu ove ili one ideologije, posredno time i zločina koje je činila. A bilo ih je! I ne ponovili se više.

Područje našega razmatranja, našega glasila, svakako jest hudo komunističko razdoblje u hrvatskoj povijesti. Sve ostalo prepuštamo drugima. Ubijeni hercegovački franjevci, kao i čitav taj povijesni kontekst, zahtijevaju od nas da budemo do kraja pošten i stručni. To ponekada znači poniranje i u istraživanje koje se nekome može učiniti stajanje na ovu ili onu stranu. Ne, to je samo istraživanje i ništa više. Jedina strana na koju imamo pravo stati jest strana mučeništva. Postupak mučeništva to traži od nas i na nama je da krenemo tim putem ili se svega okanim. Bit će, dapače, i onih za koje ne ćemo moći dokumentirati mučeništvo pa ćemo ih morati isključiti iz ovoga postupka, ali i dalje ćemo nastaviti raditi na njihovu slučaju. Nešto slično čini i Komisija HBK i BK BiH za hrvatski martiro-

logij čiji je Vicepostulatura član u liku vicepostulatora fra Miljenka Stojića. Među mnoštvom ubijenih traži one koji su mučenički završili svoj ovozemaljski život. To znači da su ubijeni iz mržnje prema vjeri i da su to primili kršćanski postojano. Sve ostalo iz njihova života zapravo je nebitno. Bit će popisani i učinit će se sve što je potrebno da ih Crkva jednoga dana prizna mučenicima. Uz njih će naravno biti popisani i svi drugi ubijeni. Povijesni je to kontekst koji je ostavio dubok trag u našem narodu i u Crkvi u Hrvata.

Primijetit ćete da smo ovoga puta štedjeli na opremi teksta. Dogodilo se to zbog obilja građe koju bi trebalo objaviti. Iako je već bila pripremljena, dosta smo je izbacili iz broja koji je pred vama, a ovo što vam nudimo jednostavno nismo mogli dirati. Uostalom, sadržaj je uvijek najbitniji, a ne omot. On je samo prevažan za one koji nam nastoje nešto podvaliti. Čitajte, razmišljajte i zaključujte što nam je svima činiti.

Dokle god sve stvari u svome životu ne stavimo na njihovo mjesto, ne ćemo uspjeti razumjeti što nam se zapravo događa. Bog nas je, pak, stvorio kao svoje suradnike. I to ne samo na vjerskom polju, nego na svim poljima ljudske djelatnosti. Kao kršćani trebamo imati život u punini. Mnogi to očekuju od nas. Bojimo li se ili smo radosni zbog rada na Gospodnjoj njivi? Nisu ovo neke nove, pre-pametne misli. Šapću nam ih naši mučenicima. Pa poslušajmo ih!

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Istraživanja	40
Podsjetnik	23	Pobijeni	44
Povijesne okolnosti	27	Nagradni natječaj	60
Povjerenstva	34	Razgovor	63
Stratišta	39		